

Nordisk slotts- og herregårdssymposium

21. – 23. september 2023, Oslo

Herregårdsmuseer og nye museumsidealer

KONFERANSEDAG - TORSDAG 21. SEPTEMBER 2023

FRA 09:45 KAFFE, FRUKT OG KJEKS

VELKOMMEN 10:00 – 10:15

Nina Refseth, direktør Stiftelsen Norsk Folkemuseum.

PLENUMSFOREDRAK 10:15 – 11:00

Peter Aronsson, rektor, Linnéuniversitetet, Växjö:

Negotiating museums. Knowledge, politics, economy and communities in transition.

Chair: Arne Bugge Amundsen

Gjestestuen er Stiftelsen Norsk Folkemuseums konferanse arena, med idyllisk beliggenhet på Bygdøy og utsyn til friluftsmuseet på den ene siden og Bygdø Kongsgård på den andre siden. Bygningen er oppført som restaurant i flere byggetrinn fra 1912. Anlegget fremstår i romantisk nasjonal stil av den kjente norske arkitekten Magnus Poulsson fra 1917. Rommene i første etasje har rustikt tømmerpanel, mens Festsalen og Den Blå Peisestue i andre etasje har vegger med håndmalt dekor, inspirert fra museets samlinger.

SESJON 1

11:15-11:45 Aina Aske, Vestfoldmuseene:

Gyldenløves residens som byutviklingsprosjekt – muligheter og dilemmaer i et museumspektiv.

11:45-12:15 Mattias Ekman, Østfoldmuseene:

Makt, medvirkning og blomsterbed ved østfoldske herregårdsmuseer.

Chair: Geir Thomas Risåsen

SESJON 2

11:15-11:45 Hanneke Ronnes, University of Amsterdam:

Castle and Country House Museums in Time of Change: Transmedia and Museum Narratives.

11:45-12:15 Kasper Steinfeldt Tipsmark, Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum:

A Question of Taking Part: Gammel Estrup and New Museum Ideals in Denmark.

Chair: Signe Boeskov

LUNSJ 12:15-13:00

PLENUMSFØREDRAG 13:00-13:45 Petter Snekkestad, direktør, Varanger Museum:

Political Museums – The Norwegian Case.

Chair: Aina Aske

SESJON 3

14:00-14:30 Thina Andresen, Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Trondheim:

Austrått – vern, bruk, formidling.

14:30-15:00 Andreas Spandet Bjerre, Skagens Kunstmuseer:

Revisiting the historic house museum – the case of Skagens Kunstmuseer.

15:00-15:30 Heidi Froknestad, Mjøsmuseet:

Amtmannsgården Steinberg – erfaringer med ny formidling, grønne utfordringer og frivillighet

15:30-16:00 Nina Høye, Drammens Museum:

Relevant og aktuell formidling om by- og samfunnsutviklingen i Drammen gjennom lystgården Marienlyst.

Chair: Monica Mørch

SESJON 4

14:00-14:30 Hasaan Ghaseminejad Raeini, Art University of Isfaharan, Iran:

Developing new strategies for historical house museums in Iran.

14:30-15:00 Emma Bryning, Department of Archaeology, University of York:

Curating a More Inclusive Past: Using Graffiti Research to Reveal New Stories within Country Houses.

15:00-15:30 Drury Graham, Department of Archaeology, University of York:

Sustainable Arcadias: Landscapes as Models for Environmental Stewardship and Outdoor Recreation in Contemporary Britain.

15:30-16:00 Tryggve Gestrin, Espoo City Museum:

The Manor on the King's Road – A Presentation of the Espoo Manor Project.

Chair: Bård Frydenlund

FORFRISKNINGER FØR OMVISNING OG HAGEVANDRING 16:00

ETTERMIDDAGSPROGRAM – TORSDAG 21. SEPTEMBER

16:30 Vandring 700 meter til omvisning på Bygdø Kongsgård og Oscarshall lystslott

OSCARSHALL

Foto: Monica MørchOscarshall

Oscarshall ble oppført som en kongelig villa ved Frognerkilen i Oslo. Byggherre var kong Oscar 1. og dronning Josefine. Bygningene er oppført i nygotisk stil etter den danske arkitekten Johan Henrik Nebelong sine tegninger. Nebelong kom til Norge i 1840 for å assistere arkitekt Hans Ditlev Franciscus Linstow i sluttarbeidene med Det kongelige slott. Oscarshall ble påbegynt i 1847 og sto ferdig i 1852. Som byggherre var kongeparet opp-tatt av å bruke de beste kreftene involvert i oppføringen av lystslottet og der Oscarshall

nærmest skulle fremstå som «et utstillingsvindu» for Norges kunstneriske nivå på det tidspunkt. Dette ble forsterket av at en rekke kunstnere som malerne Adolph Tidemand og Hans Gude fikk stor betydning for utsmykningen av interiørene. Oscarshall har i all hovedsak vært benyttet som museum og til kongelig representasjon. Anlegget gjennomgikk en omfattende restaurering frem til 2009.

20:00 Konferansemiddag Gartneriet Bygdø Kongsgård

GARTNERIET PÅ BYGDØ KONGSGÅRD

Foto: Haakon M. Harriss/Norsk Folkemuseum

Gartneriet inngår i det økologiske drifts-konseptet på Bygdø Kongsgård. Stiftelsen Norsk Folkemuseum overtok i 2004 driften av gårdsbruket, skogen og folkeparken. Her drives et allsidig hagebruk i tilknytning til gårdsdriften, med et helhetlig konsept der kretsløpene mellom jorda, plantene, dyrene og menneskene er tydelige. Restaurantdriften er basert på råvarer fra egen kjøkkenhage, fra gården og eget ysteri. Gartneriet ble reetablert i 2015, og historisk plassert samme sted hvor det ble oppført drivhus i

1850-årene i forbindelse med byggingen av Oscarshall. Det var behov for planter både til lystslottet og for å utvikle området til en folkepark. Det ble bygget to drivhus og en bolig til gartneren. I takt med teknologisk utvikling ble gartneriområdet modernisert med nytt drivhus i 1902, som igjen ble avløst av nye i 1947, før anleggene ble lagt ned på 1980-tallet.

FØRSTE EKSURSJONSDAG – FREDAG 22. SEPTEMBER

08.30 Avreise fra Thon Hotel Opera

09.00 Linderud gård

11.00 Oslo Ladegård, lunsj og deretter omvisning

13.30 Krigsskolen

15.30 Bærums Verk

17.30 Bogstad omvisning, deretter aperitiff ute og middag kl. 19.00

LINDERUD GÅRD

Foto: Ingrid Aas/Akershusmuseet

Linderud er en tidligere storgård i Oslo. Anlegget tilhører i dag Linderud Stiftelse, men forvaltes av MiA – Museene i Akershus. Linderud Stiftelse ble opprettet i 1954 med formål om å bevare eiendommens kulturhistoriske og antikvarisk verdifulle bebyggelse og hage. Hovedbygningen ble fredet i 1960 sammen med 18 dekar av hageanlegget, men hele eiendommen inkludert øvrig gårdsbebyggelse skal forvaltes som om det er fredet. Gården har i generasjoner tilhørt medlemmer av familien Mathiesen, som siden slutten

av 1800-tallet også har vært eiere av Eidsvoll Verk. Siste medlem av familien som bodde på Linderud var Jørgen Mathiesen. Han bodde her frem til 1981. Hovedbygningen i utmurt bindingsverk ble påbegynt i 1713. Den har senere fått bordkledning og er modernisert en rekke ganger. I 1950-årene gjennomgikk fasader og interiør en gjennomgripende restaurering der målsettingen var å løfte frem de ulike periodene i gårdens historie. Linderud har et 45 dekar stort hageanlegg som omkranser hovedbygningen. Den fredede delen av dette hageanlegget er en av Østlandets mest særpregede 1700-tallshager. Hagen ble første gang restaurert i 1914 og ytterligere restaurert og strammet opp i 1954. Fra 2019 er Linderud gård en del av en bydelssatsning med mål om å skape en inkluderende og grønn møteplass og aktivitetsarena med stor nabolagsinvolvering, som blant annet har resultert i en nærmiljøhage med mange aktører.

OSLO LADEGÅRD

Foto: ©Oslo ladegård

Oslo ladegård er bygget på tuftene av middelalderens bispegård. Eiendommen gikk over i privat eie etter reformasjonen 1537. Christen Mule oppførte en ny hovedbygning etter svenskenes herjinger i 1569 og her feiret kong Jakob 6. av Skottland bryllup med prinsesse Anna av Danmark i 1589. Bygningen overlevde den store bybrannen i 1624. Selv om borgerne ble pålagt å oppgi Oslo og i stedet gjenreise sine hus i Christiania, så fortsatte eierne av Oslo Ladegård å bruke eiendommen som lystgård eller sommerresidens

i de neste tre generasjoner. Dagens hovedbygning ble oppført 1725 og det ble utover på 1700-tallet anlagt et betydelig hageanlegg i tilknytning til hovedbygningen. Dette anlegget har for lengst gått tapt, men deler av det ble rekonstruert på 1990-tallet. Oslo Ladegård eies av Oslo kommune og er fredet i henhold til kulturminneloven. Hovedbygningen brukes til representasjon, er åpen for publikum under arrangementer og benyttes til konserter.

DEN GAMLE KRIGSSKOLE

Foto: Geir Thomas Risåsen

Den Gamle Krigsskole er sammen med Stiftsgården i Trondheim Norges viktigste rokokkopaleer. Kjernen i bygningen ble oppført i 1640-årene. Omkring 1770 gjennomførte daværende eier geheimeråd Caspar Herman von Storm en omfattende ombygging og modernisering av bygningen. Storm hadde i tillegg Oslo Ladegård som sin lystgård eller sommerresidens. Dagens anlegg med tilbaketrunket hovedfløy med fremspringende sidefløyer forbundet med et jerngitter inneholder noen av landets fineste rokokkointerier. Eierhistorien har vært omskiftelig og etter en dramatisk konkurs og selvmord i 1798

løste avdødes bror Bernt Anker ut gjeldsforpliktelsene og ga bygningen i gave som krigsskole, som i de senere år brukte bygningen til seminarer og representasjon. Staten ved Forsvarsdepartementet valgte i 2021 å selge bygningen for kr. 10,- til den nyopprettede Stiftelsen Den Gamle Krigsskole. Årsaken var de betydelige kostnadene knyttet til bygningens istandsettelse. Den Gamle Krigsskole er fredet i henhold til kulturminneloven.

BÆRUMS VERK

Foto: Karl Braanaas/<https://lokalhistoriewiki.no/>

Bærums Verk er historisk tett knyttet til Bogstadgodset fra året 1791, da Peder Anker kjøpte jernverket. Hele skogen nord for Oslo, Nordmarka, var en del av eiendommen på 550 000 mål og godset ble drevet med store overskudd på slutten av 17- og begynnelsen av 1800-tallet. Den første hovedbygningen ble oppført i 1762, og rommer i dag kontorer. Et betydelig arveskifte fant sted i 1854 etter Karen Wedel Jarlsbergs død på Bogstad. Den mellomste sønnen, Harald, arvet mesteparten av skogene, jernverkene og sagbrukene med Vækerø. I 1848 stod den nye hovedbyg-

ningen, kalt Slottet, på Bærums Verk ferdig. Den var tegnet av Johan Henrik Nebelong i nygotisk stil, den samme arkitekten som tegnet Oscarshall på Bygdøy. Under 2. verdenskrig var bygningen rekvirert av okkupasjonsmakten, og etter 1945 var den blant annet bolig for flyktninger og hybelhus for arbeidere på Verket. Huset ble satt i stand i 1960-årene og er i dag bolig for familien Løvenskiold, 7. generasjon etter Peder Anker. Verket har bevart mye av bruksmiljøet med driftsbygninger og arbeiderboliger. Nåværende eiere, Lise og Carl Otto Løvenskiold, har også en stor interesse for samtidskunst og har etablert en skulpturpark på området.

BOGSTAD GÅRD

Foto: Stian Nybru/Norsk Folkemuseum

Bogstad Gård har røtter tilbake til middelalderen, men fremstår i dag som et komplett 1700-talls herregårdsanlegg med hovedbygning, driftsbygninger og historisk park. Godset ligger nordvest i Oslo på grensen til Nordmarka og ble fredet i 1924 og områdefredet i 2014. Godseier og stormann Peder Anker utvidet Morten Leuch d.y.s barokke lystgård fra 1760. Anlegget ble fullt utbygget i løpet av 1780-årene, og var sentrum i Peder Ankers ekspansive industrigods med store skogeiendommer, sagbruk og jernverk. Anker og svigersønnen grev Herman Wedel Jarlsberg var begge på Eidsvoll i 1814; Anker ble Norges første statsminister i Stockholm. Etterkommerne har visst å ta vare på

historien og mye av det opprinnelige hjemmet. I 1955 ble Bogstad Stiftelse opprettet, og hovedbygningen ble åpnet for publikum. Her kan man se flotte rom på rekke og rad fylt med kunst, møbler og gjenstander fra gårdens ulike eierperioder. Det er Stiftelsen Norsk Folkemuseum som forvalter museet på vegne av Bogstad Stiftelse.

Foto: Ida Lützow-Holm

ANDRE EKSKURSJONSDAG – LØRDAG 23. SEPTEMBER

09.00 Avreise fra hotellet, Thon Hotel Opera (1 time 15 min til Odals Verk)

10.30 Odals Verk

13.00 Lunsj i Wergelands hus

14.00 Omvisning i Eidsvollsbygningen

15.30 – 16.30 Oppsummering

ODALS VÆRK

Foto: Cathrine Skredderstuen, Riksantikvaren

Odals Værk er i dag et aksjeselskap med 900 mål dyrket mark og 35.000 mål skog. På det meste hadde Værket 65 husmannsplasser som tilhørte eiendommen. Jernverket ble etablert i 1689, men driften gikk dårlig og produksjonen ble nedlagt rundt 1720. Driften kom i gang igjen etter at brødrene Jacob og Iver Neumann overtok som eiere i 1764. Fra 1770 satt Iver igjen som eneeier og Værket opplevde sin storhetstid. Det er han som i 1767 fikk oppført den særpregede hovedbygningen i to etasjer med høyt valmtak og svalgang i to etasjer foran fasaden mot tunet. I

1799 lot han oppføre de to sidebygningene der den ene inneholdt butikk, bryggerhus og meieri. Den andre ble oppført som kontorbygning for jernverket. Det var også han som antageligvis fikk oppført det kinesiske lysthuset i parken. Anlegget ble fredet på 1920-tallet og fredningen ble ytterligere utvidet på 2000-tallet. Odals Værk skiftet eiere en rekke ganger og eies i dag av aksjeselskapet Odals Værk AS der familien Opsahl fortsatt bor i bygningen.

EIDSVOLLSBYGNINGEN

Foto: Bjørn Hyljansorp

Eidsvollsbygningen er først og fremst kjent gjennom den begivenhetsrike våren 1814, da Norge erklærte sin selvstendighet, fikk sin Grunnlov og valgte danske prins Christian Frederik som Norges konge. På det tidspunkt var bygningen hovedbygningen på Eidsvoll Jernverk og var i privat eie. Tømmerkjernen i dagens hovedbygning ble oppført etter en brann juleaften 1767, som hovedbygning på Eidsvoll Jernverk. Carsten Anker – første-direktør for Det dansk-asiatiske Kompagni og Det kongelige Møbelmagasin i København – kjøpte Eidsvoll Verk i 1794. Fra omkring

1800 og frem til hans konkurs i 1822 bygge han om og moderniserte bygningen slik den står i dag. Bygningen ble innkjøpt som nasjonalmonument i 1837 og har vært i statlig eie siden 1851. Ved hvert Grunnlovsjubileum har huset vært gjennom omfattende restaureringsarbeider, senest til Grunnlovens 200-års jubileum i 2014. Målsettingen var i størst mulig grad å tilbakeføre bygningen og hjemmet til Carsten Ankers eiertid. Restaureringsarbeidene ble hedret med Europa Nostra-prisen i 2015.

PRAKTISKE OPPLYSNINGER

Allergier og spesielle behov meldes arbeidsgruppa ved Monica Mørch
monica.morch@norskfolkemuseum.no

Oppmøte første fagdag: Gjestestueene på Bygdøy, Strømsborgveien 2, 0287 Oslo.
Buss: 30 Bygdøy fra Oslo sentrum til stoppestedet Kongsgården. (Sjekk tidstabell hos ruter.no)
Bil/sykkel/til fots: Fra E18 eller Bygdøy Allé, ta av til Bygdøy.
Følg skilt til Gjestestueene Norsk Folkemuseum

Oppmøte ekskursjonsdagene: Thon Hotel Opera, Dronning Eufemias gate 4, 0191 Oslo.
Hotellet ligger sentralt plassert i Bjørvika tett på Operahuset, Munchmuseet og nye Deichmanske hovedbibliotek. All transport finnes i umiddelbar nærhet.

Arrangementskomiteen for symposiet består av herregårdskonservator Mattias Ekman, Østfold-museene som er koordinator for det nasjonale museumsnettverket for herregårder, professor Arne Bugge Amundsen fra Universitetet i Oslo, konservator NMF Aina Aske fra Herregården i Larvik/Vestfoldmuseene, direktør Bård Frydenlund ved Eidsvoll 1814, konservator Geir Thomas Risåsen ved Norsk Folkemuseum, avdelingsdirektør Jan Tore Sørsdal ved Bygdø Kongsgård, fagkonsulent Ida Lützow-Holm fra Bogstad Gård og historiker Monica Mørch, Norsk Folkemuseum.